

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/184626,Czlonkowie-Stowarzyszenia-Odnowy-Chrzescijanskiej-Pamiec-i-Tozsamos-cw-Dzialdowie.html>
19.04.2024, 21:46

Członkowie Stowarzyszenia Odnowy Chrześcijańskiej „Pamięć i Tożsamość” w Działdowie uhonorowani Medalem Reipublicae Memoriae Meritum

10 maja 2023 r. w Warszawie prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Karol Nawrocki wręczył Zenonowi Gajewskiemu i Andrzejowi Ruteckiemu - członkom Stowarzyszenia Odnowy Chrześcijańskiej „Pamięć i Tożsamość” w Działdowie - Medale Reipublicae Memoriae Meritum. Głównymi zadaniami stowarzyszenia są edukacja historyczna i godne upamiętnienie więźniów i ofiar niemieckiego obozu Soldau w Działdowie.

Medale Reipublicae Memoriae Meritum dla członków Stowarzyszenia Odnowy Chrześcijańskiej „Pamięć i Tożsamość” w Działdowie – Warszawa, 10 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Zenon Gajewski odznaczony przez prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego srebrnym Medalem Reipublicae Memoriae Meritum – Warszawa, 10 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Andrzej Rutecki odznaczony przez prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego brązowym Medalem Reipublicae Memoriae Meritum – Warszawa, 10 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Zenon Gajewski (P) i Andrzej Rutecki (L) ze Stowarzyszenia Odnowy Chrześcijańskiej „Pamięć i Tożsamość” w Działdowie odznaczeni przez prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego (C) Medalami Reipublicae Memoriae Meritum – Warszawa, 10 maja 2023. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Medalem Reipublicae Memoriae Meritum Instytut Pamięci Narodowej honoruje tych, którzy działają na rzecz trwałego upamiętniania wydarzeń i postaci z historii Narodu Polskiego w latach 1917–1990 oraz wspierają IPN w działalności edukacyjnej, naukowej i wydawniczej.

Zenon Gajewski, uhonorowany srebrnym medalem, jest prezesem Stowarzyszenia Odnowy Chrześcijańskiej „Pamięć i Tożsamość” w Działdowie, działającego od 25 marca 2016 r. Prowadzi działalność edukacyjną, szczególnie skierowaną do młodzieży szkolnej. Jest autorem programu stowarzyszenia „Z historią na Ty” dla młodzieży z powiatu działdowskiego. Dzięki jego zaangażowaniu projekt ten na stałe wpisał się w program nauczania szkolnego w Działdowie. Zenon Gajewski jest także radnym rady miasta, nieprzerwanie od 2010 r. Angażuje się w sprawy kulturalne i edukacyjne. Dzięki jego zaangażowaniu i solidnej pracy przywracana jest pamięć o ofiarach i więźniach niemieckiego i sowieckiego obozu w Działdowie w kraju i poza jego granicami.

Andrzej Rutecki, odznaczony brązowym Medalem Reipublicae Memoriae Meritum, jest wiceprezesem Stowarzyszenia Odnowy Chrześcijańskiej „Pamięć i Tożsamość”, zaangażowanym w upamiętnienie więźniów i ofiar niemieckiego i sowieckiego okupanta na ziemi działdowskiej. Jest współautorem dwóch publikacji o niemieckim obozie w Działdowie: „Niemieckie i sowieckie zbrodnie na ziemi działdowskiej” (wyd. Olsztyn 2022) oraz „Świadkowie prawdy. Duchowni katolicy w niemieckim obozie Soldau w Działdowie” (wyd. Działdowo 2021), współautorem wystawy edukacyjnej „Martyrologium polskiego duchowieństwa katolickiego pod niemiecką okupacją 1939-1945” (wyd. Działdowo 2022), głównym koordynatorem konferencji poświęconych duchowieństwu katolickiego w niemieckim obozie Soldau, a także współtwórcą filmu „Soldau. Miasto na pograniczu śmierci” w reżyserii Marii Cegiełki (2018).

* * *

Funkcjonujący w latach 1939-1945 lager Soldau był ważnym ogniwem w niemieckim systemie terroru na ziemiach Polski północnej. Dokonywane przez okupanta formalne zmiany nazwy i przeznaczenia obozu (obóz przejściowy, obóz jeniecki, obóz pracy wychowawczej), nie przesłoniły podstawowego zadania, jakim była planowa eksterminacja polskiej elity narodowej północnego Mazowsza, w tym szczególnie duchowieństwa.

Obóz znajdował się 500 metrów od centrum miasta, zaledwie 50 metrów od dworca kolejowego. Główny budynek koszarowy został zaadaptowany na blok więźniarski. Na terenie lagru znajdowały się także budynek mieszkalny dla załogi, kasyno, wartownia, łaźnia, ustęp, kuchnia oraz miejsce przesłuchań. W centralnej części obozu usytuowany był dziedziniec, na którym odbywały się m.in. karne ćwiczenia. Całość otoczona została drutem kolczastym i murem. W narożnikach ustawiono wieżyczki strażnicze.

„Pamiętam, że obóz podzielony był na trzy zasadnicze części: dla księży, dla Żydów i dla nas - zwykłych Polaków. Do ubikacji chodziłyśmy na podwórko, gdzie wykopany był długi rów (...). Widziałam, jak wpadł do tego dołu chłopiec, chyba 10-letni, a Niemcy, zaśmiewając się, przydusili go kijami i utopili (...). Koło tej ubikacji była zamknięta brama, przez którą było widać obóz dla Żydów. Kiedyś widziałam jak Niemcy zakopywali tam żywego człowieka” - wspominała Halina Rogozińska, więźniarka Soldau.

Na terenie działdowskiego obozu nie było krematoriów, rusztów z szyn kolejowych czy dołów ciepłopalnych. Zwłoki mordowanych były wywożone do okolicznych lasów i tam grzebane w masowych grobach.

Jaki był dokładny bilans ofiar niemieckiego obozu Soldau? Trudno odpowiedzieć na to pytanie precyzyjnie, ponieważ pełna dokumentacja obozowa nie zachowała się. Według ustaleń historyków liczba osadzonych w całym okresie funkcjonowania obozu waha się od 20 do nawet 200 tys. Równie duża rozpiętość danych dotyczy liczby zamordowanych, którą szacuje się między 3 a 30 tys.

Zobacz:

- [Wystawa IPN „Soldau – utajony ośrodek zagłady. Niemieckie obozy w Działdowie w latach II wojny światowej” \[PDF\]](#)
- [Film dokumentalny na kanale IPNtv Gdańsk: „Soldau. Miasto na pograniczu śmierci”](#)
- [Niemiecka zbrodnia w Działdowie – konferencja prasowa prezesa IPN – Działdowo, 13 lipca 2022](#)